

Santa Maria de Sorba

Montmajor

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Sorba
Emplaçament: Carretera de Navès a Cardona, al peu de la Riera de l'Aigua d'Ora.

Coordenades:

Latitud: 41.96731
Longitud: 1.66529
UTM Est (X): 389405
UTM Nord (Y): 4647008

Classificació

Número de fitxa: 08132-32
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Pre-romànic Romànic Modern Barroc
Segle: VI i post
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: L'edifici està pendent d'una propera obra i excavació que modificarà la nau romànica.
Protecció: Inexistent
Número inventari: IPAC, nº 3462, any 1982 / Carta Arqueològica de Catalunya.
Generalitat:
Accés: Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat: Privada
Titular: Bisbat de Solsona. Palau Episcopal. 25280 SOLSONA
Autor de la fitxa: Cortés Elía, M^a del Agua
Data de registre de la fitxa: dc., 15/01/2003 - 01:00

Descripció

Santa Maria de Sorba forma un conjunt homogeni en el que s'integren la mateixa església i la casa rectoral, que es troba a la riba esquerra del riu Aiguadora i a 8 km de Montmajor. Actualment depèn de l'arxiprestat de Cardona, Bisbat de Solsona. L'església està orientada

SW-NE, amb la capçalera a NE. L'església actual fou feta aprofitant en part el mur meridional de l'antiga església romànica i paral·lela a aquesta. La nau, de 15,50 m de llarg i 6,10 m d'ampla, és coberta amb voltes de canó nervades encreuades amb claus de volta; el cor es troba sobre l'entrada; el tester és recte i a cada banda de la nau hi ha dues capelles laterals, les del costat dret envaeixen l'antiga construcció romànica. A la dreta del presbiteri, en una capella lateral a la que s'accedeix a través d'una porta des de l'altar, hi ha el martyrium, situat en un espai de forma semicircular (la rotonda), i que és la construcció més antiga del conjunt. La rotonda és de planta gairebé quadrada a l'exterior (5,25 x 5,75m) i circular a l'interior, coberta amb cúpula semiesfèrica de 4 m de diàmetre. Al centre hi ha la tomba de Sant Eudald sota el nivell del sòl i protegida amb unes reixes que anivellen el paviment. Paral·lela a l'actual església i al costat dret, s'aixeca la nau de l'antiga església romànica a la que s'accedeix a través d'una porta adovellada, fruit d'una ampliació de la façana el segle XVI. Al costat dret de la nau hi ha un banc de pedra longitudinal a la paret, i el paviment antic era d'argila piconada que més tard es va cobrir amb un altre d'opus signinum, per finalment cobrir amb un empedrat longitudinal. Sembla que la nau seria coberta amb coberta de fusta a dues vessants. Entre mitjan segle X i XI s'allargà la nau i es reconstrueix l'edifici realitzant un creuer amb arcades i dues absidioles de planta semicircular a cada banda, així com un arc triomfal que devia suportar la volta de canó que resta gairebé sencera. Només es conserva l'absidiola dreta, ja que l'esquerra desaparegué en successives reconstruccions. Al segle XII es va aixecar un petit campanar sobre el creuer, del que queden poques restes. A finals del segle XVI s'edificà la rectoria. Al segle XVII es construí el nou temple. A la porta principal porta la data 1685 i la inscripció: "A 4 obre ani 1685 me s. Ar. Terribilis est locus iste hic domus dei est et porta coeli et vocabitur aula Dei"; a la llinda de la porta de l'hort diu: "S. IARR. ME FECIT A 5 IOBRE 1681". El campanar va ser acabat l'any 1873, s'aixeca al costat esquerre de la façana, amb base de planta quadrangular i pis de planta octogonal coronat amb barana i nervis de cúpula i amb quatre finestres.

Observacions:

La protecció com a BCIN comprèn: la casa rectoral, construccions auxiliars, l'era, l'hort, a més de l'església i el martyrium.

Història

Aquesta església va ser parròquia limítrof des dels seus inicis amb l'antiga Vall de Lord. La zona degué ser repoblada per Guifré el Pelós entre els anys 879-880, en ser territori fronterer amb el món islàmic i constituint la marca meridional del comtat d'Urgell. L'any 944 el Comte d'Urgell, Ermengol I, donà al monestir de Ripoll la vall de Lord i Sorba (Suburbano) (BENET, A. 1978), topònim que indica que l'església es trobava a sota de la urbis, que estava al tossal de Sant Miquel (poblat ibèric-romà de Sant Miquel de Sorba). Per tant el primitiu nucli de població es trobava al cim del monticle i va tenir els seus orígens en època ibero-romana. L'any 1099 hi ha un document que situa Sorba al comtat d'Urgell (Arxiu Capitular de Solsona, pergami n° 338). Això demostra que la zona de Sorba, amb Gargallà, pertanyia al comtat d'Urgell des del segle XI, jurisdicció de Ripoll (junt amb Gargallà i Montmajor) que va mantenir fins a mitjans del segle XVIII. A mitjans del segle XVIII, Sorba era una batllia del ducat de Cardona, el duc hi tenia la jurisdicció criminal i el monestir de Ripoll la civil i eclesiàstica. En ésser abolits els senyorius al segle XIX i després de la desamortització, Sorba passa a dependre del Bisbat de Solsona. En

època romànica s'hauria reconstruït la primitiva església en un romànic llombard, com es pot apreciar en un tros de mur de migdia que resta a les golfes de la rectoria, i va ser advocada a Santa Maria. Durant el segle XVII es va edificar el temple actual aprofitant l'antic temple romànic per ubicar capelles laterals, essent inaugurat l'any 1685. L'any 1765 es construïren els bancs del cor, el 1766 l'altar de Sant Eudald amb l'imatge barroca, el 1765 la làpida sepulcral de la família Parera de la casa Estruch (al terra de l'església). Al centre del paviment hi ha una altra làpida amb una corona en relleu, que era la tomba pels capellans. L'any 1977, Manuel Riu i Albert Bastardes van començar a realitzar investigacions arqueològiques patrocinades pel Ministerio de Cultura, trobant les restes d'un altar primitiu i sota una llosa plana, un esquelet de persona sota tégules romanes, tal com acostumaven els cristians des del segle VI. Tot indicava que es tractava del sepulcre d'un sant o un màrtir, en concret Sant Eudald. El cementiri vell de Sorba era darrere l'església, però el més antic fou fet a l'entorn del mausoleu de Sant Eudald, podent-se observar tombes excavades a la roca, fins i tot a prop de la riera de l'Aigua d'Ora. Intervencions arqueològiques: Any 1977 i 1979, excavacions fetes per Manuel Riu i col·laboració de l'arquitecte Albert Bastardes. L'any 1994 Josep Pujades i Cavalleria va fer unes intervencions amb el suport de la Generalitat.

Bibliografia

BENET, A. (1978). Les donacions dels comtes catalans al monestir de Ripoll durant els segles IX-X-XI. A XXII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Ripoll. RIU, M. (1999). "El martyrium de Sant Eudald, a Sorba". A L'Erol nº63, Dossier: Montmajor, un municipi de sis parròquies. Àmbit de Recerques del Berguedà. Pàgs. 28-31.

